

Invandringskritiska partier i Skandinavien

En statistisk undersökning utifrån ett efterfrågeperspektiv

Abstract

The three Scandinavian anti-immigration parties Sweden Democrats, Danish People's Party and the Norwegian Progress Party all have representation in their respective national assemblies.

A large number of theories are available explaining the success of this party family. My purpose is not to perform a general study but to analyze the effects on the anti-immigration vote from a demand-side perspective. This is done using a logistic regression with data from the European Social Survey.

Earlier studies have overlooked the effect that crime and insecurity could have on the anti-immigration vote. In this study I can show that insecurity related to crime in fact influence the support for anti-immigration parties. This is being linked with the possibility that voters connect immigration and crime in combination with the anti-immigration parties' strict policy on law and order. The study also finds support for the Ethnic Competition theory and the demand for a populist frame. Further, support is found for the more classic explanation of anti-immigration voting, namely factors such as sex, age and education.

I also argue that the Sweden Democrat's low election result, relative to their Scandinavian counterparts, is a consequence of the party's history and that they in time will have the same potential to success as their neighboring parties.

Nyckelord: Skandinavien, otrygghet, brottslighet, invandringskritiska partier, Sverigedemokraterna

Antal ord: 9 870

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och Frågeställning.....	1
1.2	Ordval.....	2
2	Bakgrund	3
2.1	Sverige och Sverigedemokraterna.....	3
2.2	Norge och Fremskrittspartiet.....	4
2.3	Danmark och Dansk Folkeparti.....	5
2.4	Likheter och skillnader.....	6
3	Teori och tidigare forskning	9
3.1	Efterfrågan av invandringskritiska partier.....	9
3.2	Övriga teorier.....	12
4	Metod och material	13
4.1	Datamaterial.....	13
4.2	Avgränsning och urval.....	13
4.3	Metod.....	14
4.4	Variabler och operationalisering.....	16
5	Resultat	19
5.1	Modellvalidering.....	22
6	Slutsats	23
7	Diskussion	25
8	Referenser	26
9	Bilaga	29

1 Inledning

De invandringskritiska¹ partierna i Europa har under senare år gått stadigt framåt samtidigt som många av partierna också etablerat sig i de nationella politiska systemen (Mudde 2010, s. 15). Längre tid var Sverige undantaget i Europa när det gäller stöd för invandringskritiska partier. Men sedan valet 2010 sitter Sverigedemokraterna representerade i den svenska riksdagen med 20 mandat. Det gör partiet större än både Kristdemokraterna och Vänsterpartiet (Widfeldt 2011). Sverige är inte längre ett undantag och landet ser mer ut att likna sina skandinaviska grannländer Norge och Danmark i detta avseende.

I Danmark har invandringskritiska partier varit framgångsrika under en längre tid. I det senaste valet 2011 fick Dansk Folkeparti 12,3 procent av rösterna. Partiet har under perioder haft stort inflytande som stödparti till regeringen men till följd av regeringsskiftet efter senaste valet har inflytandet begränsats (Bille 2012).

Även i Norge har invandringskritiska partier haft en framträdande roll de senaste åren. Fremskrittspartiet är efter valet 2009 det näst största partiet i Norge efter Arbeiderpartiet och innehar idag 41 av 169 platser i stortinget (Aalberg 2010).

Åsikterna går minst sagt isär bland väljarna gällande de invandringskritiska partierna. Oavsett vad man tycker är det en fråga som berör väldigt många människor. De invandringskritiska partierna i Skandinavien har idag blivit en politisk kraft att räkna med och det är därför extra intressant att veta vad som ligger bakom efterfrågan av dessa partier.

1.1 Syfte och Frågeställning

Jag ämnar undersöka vad som påverkar stödet för invandringskritiska partier i de Skandinaviska länderna Sverige, Norge och Danmark. Det har gjorts otaliga undersökningar på området och ett stort antal teorier existerar. Jag gör dock inga anspråk på att testa alla teorier kring invandringskritiska partier utan inriktar mig på den efterfrågan som finns av partierna. Mer specifikt inriktar jag min undersökning på ett område som tidigare fått lite uppmärksamhet i tidigare forskning, det vill säga brott och upplevd otrygghet (Rydgren & Ruth 2011, s. 211; Dinas & van Spanje 2011, s. 658).

¹ Benämningen diskuteras i avsnitt 1.2.

Det finns undersökningar som antyder att oro för brott och invandringskritiska värderingar samvarierar. Det ger därmed en indikation på att liknande kan gälla otrygghet och stöd för invandringskritiska partier (Fitzgerald m.fl. 2012). Utöver detta kommer jag även kotrollera för andra påverkansfaktorer som tidigare undersökningar visat vara relevanta utifrån ett efterfrågeperspektiv.

Min frågeställning är som följer:

- Varför röstar väljare på invandringskritiska partier? Leder otrygghet i form av rädsla för brott till att man i högre utsträckning röstar på invandringskritiska partier?

I min undersökning använder jag mig av en kvantitativ metod för att besvara frågeställningen. Med hjälp av logistisk regression kommer jag att visa vad som påverkar stödet för invandringskritiska partier på individnivå med fokus på brott och otrygghet. Jag hoppas i och med detta tillföra något nytt till forskningen kring invandringskritiska partier.

1.2 Ordval

Den partikategori som Sverigedemokraterna, Framskrittpartiet och Dansk Folkeparti tillhör benämns på flera olika sätt. Följande benämningar uppfattar jag som vanliga i litteraturen: invandringskritiska, främlingsfientliga, populistiska och radikalt högerpopulistiska partier.

Att benämna denna grupp partier som *radikalt högerpopulistiska* (jfr Rydgren 2004; Mudde 2010) är vanligt i en europeisk kontext men fungerar sämre för de skandinaviska länderna. I Norden beskriver höger-vänsterskalan traditionellt en ekonomisk dimension. De skandinaviska partierna av denna art utmärker sig inte anmärkningsvärt till höger på denna skala och under de senaste åren har partierna dessutom flyttat sig mer mot mitten (Jungar & Jupskås 2010).

Det faktum att partierna är populistiska är inte speciellt omtvistat. Dock anser jag att man med benämningen *populistiskt parti* (jfr Jungar & Jupskås 2010) tar bort fokus från den mest centrala frågan för dessa partier. Jag menar att kritiken mot invandringen karaktäriserar dessa partier så pass mycket att de bör beskrivas utifrån detta.

Det finns samtidigt en risk med att använda benämningen *främlingsfientlig* eftersom detta kan ses som ett ställningstagande i debatten om partiernas grad av extremism. Samtidigt visar studier att främlingsfientliga värderingar inte karaktäriserar dessa partiers väljare (Rydgren 2008).

Jag väljer därför att använda benämningen *invandringskritiska partier* för att beskriva denna partikategori (jfr Dahlström & Esaiasson 2011). Denna benämning har en mer neutral framtoning samtidigt som jag anser att den på ett informativt sätt beskriver dessa partier.

2 Bakgrund

Partiernas historia och bakgrund är en viktig del för att förstå de invandringskritiska partierna. Därför följer här en beskrivning av de tre partiernas bakgrund och även de skandinaviska ländernas tidigare erfarenhet av fenomenet.

2.1 Sverige och Sverigedemokraterna

Sverige har i motsats till övriga länder i Europa länge varit utan framgångsrika invandringskritiska partier. Tidigare har nischade lokala partier funnits i vissa kommuner och regioner. Men dessa partier har aldrig fått större utbredning än just på det lokala planet. Dock sker en förändring under 1990-talet. Efter ett framgångsrikt val 1991 lyckas Ny Demokrati ta sig in i riksdagen. Som vi ser av tabell 1 uteblir dock en lägre framgång och partiet ramlar ur riksdagen i nästkommande val (Dahlström & Esaiasson 2011, s. 5-6).

Tabell 1. Resultat av senaste riksdagsvalen i procent för SD och NyD

	1988	1991	1994	1998	2002	2006	2010
Sverigedemokraterna	0,0	0,1	0,2	0,4	1,4	2,9	5,7
Ny Demokrati	-	6,7	1,2	0,2	-	-	-

Källa: Political Data Yearbook (2012). Not: 1988, 1991 och 1994 är estimationer för SD (Dahlström & Esaiasson 2012, s. 6).

Det är dock inte självklart att Ny Demokrati kategoriseras som ett invandringskritiskt parti. Rydgren (2004, s. 197-198) menar att den etniska nationalismen inte varit lika framträdande i partiet som för många andra inom denna partifamilj. Snarare låg partiets fokus på skattepopulism och systemkritik tillsammans med en invandringskritisk retorik

Sverigedemokraterna bildades några år tidigare, närmare bestämt 1988. Det svenska Framstegspartiet och Bevara Sverige Svenskt bildar Sverigepartiet 1986 och Sverigedemokraterna ses som en direkt efterträdare till det partiet. Sverigedemokraterna har därmed sitt ursprung i den svenska utomparlamentariska högerextremismen (Rydgren 2004, s. 215).

Med tidigare klara kopplingar till anti-demokratiska, nazistiska och fascistiska grupper börjar Sverigedemokraterna under andra halvan av 1990-talet tona ner de mer extrema uttrycken. Exempelvis införs ett uniformsförbud inom partiet 1996 och 1999 tar man för första gången öppet avstånd från nazismen. Under början av 2000-talet lämnar inflytelserika personer partiet för att istället bilda det radikala

främlingsfientliga partiet Nationaldemokraterna. Detta gjordes eftersom de ansåg att Sverigedemokraterna var på väg i fel riktning (Rydgren 2005, s. 126-129).

På senare år har Sverigedemokraterna borstat bort de extrema uttrycken och samtidigt gått stadigt framåt i riksdagsvalen. Med partiledaren Jimmie Åkesson vid rodret har partiet stärkt sin position i valen 2002 och 2006. Inför det senaste riksdagsvalet 2010 syns partiet allt mer i den politiska debatten och de spås få representation i riksdagen. Partiet lyckas mycket riktigt för första gången ta sig över fyra-procentsspärren med 5,7 procent av rösterna. Samtidigt har partiet en stor framgång på den kommunala nivån genom att bli representerade i 245 av 290 kommuner (Dahlström & Esaiasson 2011, s. 6).

Sverigedemokraterna får en vågmästarroll i den svenska riksdagen i och med att inget av de två politiska blocken får egen majoritet. De övriga sju partierna vill dock begränsa Sverigedemokraternas inflytande och samtliga deklarerar att de inte kommer att samarbeta med partiet. Dock visar det sig omöjligt att isolera partiet och de blir den avgörande rösten i flertalet frågor (Widfeldt 2011).

2.2 Norge och Fremskrittspartiet

Fremskrittspartiet beskrivs som det dominerande invandringskritiska partiet i Norge. Partiet grundades 1973 av Anders Lange som ett protestparti på högerkanten. Till en början bar partiet även grundarens namn i form av "Anders Langes parti för stark nedskärning av skatter, avgifter och offentliga åtgärder". Tidigt var partiet ointresserat av invandringsfrågor och koncentrerade sig stället på andra klassiska populistiska frågor som skatter, byråkrati och statliga ingrepp (Hagelund 2004, s. 178-179; Canovan 2004)

I Norge diskuterades över huvudtaget inte invandringen politiskt fram till 1970-talet. Antalet asylsökanden låg under dessa år väldigt lågt, men under början av 1980-talet började ansökningarna att öka. Tidningarnas artiklar kunde handla om en oro för "strömmar" och "floder" av flyktingar som söker sig till landet. Norges institutioner misslyckades i många hänseendet med att hantera de allt fler flyktingarna. Det skapade även ett missnöje hos lokalbefolkningen på flera platser med närhet till flyktingmottagandet (Hagelund 2004, s. 175-180).

Det är runt denna period som invandringen blir en viktig politisk fråga inom Fremskrittspartiet och Norge i stort. Samtidigt är det också nu som partiet börjar gå framåt i opinionsundersökningarna (Hagelund 2004, s. 175).

Partiets retorik förändrades med tiden och under 1990-talet börjar partiet röra sig från att till största del kritisera invandringen i ekonomiska termer till att nu även se invandringen som ett kulturellt hot. Annike Hagelund menar att Fremskrittspartiet skiljer sig från övriga norska partier vad gäller just invandringsfrågor och är mer benäget att koppla samman invandring, brottslighet och konflikter (2004, s. 186-187).

Valåret 1989 är en stor framgång för Fremskrittspartiet. Man ökar kraftigt från det senaste valets 2 representanter i stortinget till 22 stycken, och därmed 13 procent av landets röster. Efter detta går det sämre för partiet. I efterkommande

stortingsval väljer partiet att inte fokusera på invandringsfrågan eftersom liberala krafter i partiet växt sig starkare. Dock medför detta en kraftig tillbakagång för Fremskrittspartiet som vi ser av tabell 2 (Brochmann & Hagelund 2010, s. 247).

Tabell 2. Resultat av senaste riksdagsvalen i procent för Fremskrittspartiet

	1985	1989	1993	1997	2001	2005	2009
Fremskrittspartiet	3,7	13,0	6,3	15,3	14,6	22,1	22,9

Källa: Political Data Yearbook (2012).

Vid nästkommande lokalval är partiet tillbaks på samma linje som tidigare med stort fokus på invandringsfrågor, vilket också medför en framgång för partiet (Brochmann & Hagelund 2010, s. 247). Sedan dess har partiet gått starkt fram och under senare år har Fremskrittspartiet lyckats etablera sig som en kraft att räkna med i Norsk politik. Det senaste valet 2009 blev partiets hittills största framgång och man är idag Norges näst största parti efter Arbeiderpartiet. Trots denna framgång var resultatet lägre än många opinionsundersökningar visat. Vissa undersökningar pekade på så höga siffror som upp till 35 procent av rösterna (Aalberg 2010).

I ett europeiskt perspektiv dras det ofta paralleller mellan Fremskrittspartiet och Dansk Folkeparti. Även franska Front National och nederländska Lijst Pin Fortuyn brukar nämnas i sammanhanget. Dock har Fremskrittspartiet kraftfullt avisat alla jämförelser med de två senare (Hagelund 2004, s. 171).

2.3 Danmark och Dansk Folkeparti

I Danmark börjar historien med invandringskritiska partier, liksom i Norge, på 1970-talet. År 1972 grundas det nyliberala och populistiska Fremskridtspartiet av Mogens Glistrup. Partiet hade tidigt en stor framgång med sin skattefientliga politik och lyckas redan i sitt första val 1973 få 15,9 procent av rösterna till folketinget. Framgången upprätthålls under de nästkommande tre valen men avtar därefter (Andersen 2004, s. 148-149).

Samtidigt som partiet gör mindre bra ifrån sig under mitten av 1980-talet döms partiledaren Glistrup till fängelse för skattebrott. Folketinget förklarar på grund av detta Glistrup som ovärdig en plats i parlamentet och som ersättare kliver Pia Kjaersgaard in. Kjaersgaard blir snabbt en av ledarna inom partiet och har för avsikt att förbättra partiets anseende för att därmed möjliggöra politiska samarbeten. Samtidigt inför Kjaersgaard en mer invandringskritisk dimension till partiet. Tidigare har partiets väljare inte skilt sig nämnvärt i dessa frågor i jämförelse med andra partiers väljare (Andersen 2004, s. 150).

Partiets mer invandringskritiska attityd kommer samtidigt som asylansökningarna ökar kraftigt. Denna fråga blir snabbt den viktigaste för partiet trots att man fortfarande behåller mycket av sina nyliberala idéer (Andersen 2004, s. 150).

Fremskridtspartiet har under åren varit fullt av konflikter med flera avhopp och utbrytningar som konsekvens. Efter valet 1994 växer missnöjet mot partiledaren Kjaersgaard och inre strider utbryter. Konsekvensen blir att Kjaersgaard och tre andra parlamentariker lämnar partiet för att istället bilda Dansk Folkeparti. Det nystartade partiet tar till stor del avstånd från det nyliberala arvet. Partiet framställs som ett nationalistiskt, invandringskritiskt och EU-skeptiskt parti som samtidigt värnar om välfärdsstaten (Andersen 2004, s. 151-152).

Som vi ser av tabell 3 blir Dansk Folkepartis första val 1998 en stor framgång och partiet får till slut 7,4 procent av rösterna. Fremskridtspartiet rasar i samma val till 2,4 procent och fortsätter sedan nedgången under nästkommande val vilket resulterar i att de ramlar ur folkettinget (Andersen 2004, s. 152).

Tabell 3. Resultat av senaste riksdagsvalen i procent för DF och FrP

	1988	1990	1994	1998	2001	2005	2007	2011
Dansk Folkeparti	–	–	–	7,4	12,0	13,3	13,9	12,3
Fremskridtspartiet	9,0	6,4	6,4	2,4	0,6	–	–	–

Källa: Political Data Yearbook (2012).

I motsats till Fremskridtspartiet har Dansk Folkeparti nu vind i seglen. Efter en framgång vid valet 2001 finner sig partiet i en fördelaktig situation. På grund av en styrande minoritetsregering i form av Venstre och Konservative Folkeparti får Dansk Folkeparti inflytande i politiken. Regeringen söker stöd hos partiet i stort sett i alla större reformer eftersom man själv inte har majoritet i parlamentet. I samarbete med Dansk Folkeparti inför regeringen bland annat en mer återhållsam invandrings- och asylpolitik (Andersen 2004, s. 152).

På senare år har partiet fortsatt sin framgång och vid valet 2007 lyckas man knipa ytterligare en plats i folkettinget och därmed cementera sin plats som Danmarks tredje största parti (Bille 2008). Efterkommande val 2011 medför en viss tillbakagång men den stora förändringen sker genom det regeringsskifte som minskar partiets inflytande (Bille 2012).

2.4 Likheter och skillnader

Som går att utläsa ovan finns det både skillnader och likheter i de skandinaviska partiernas historia. Det går dock inte att säga att de tre partierna härstammar från samma partifamilj eftersom de inte delar samma grundsyn likt socialistiska eller liberala partier (Jungar & Jupskås 2010).

Likheterna mellan de skandinaviska länderna är vid första anblicken slående. Samhällssystemets uppbyggnad i form av den nordiska modellen (som i Sverige ofta kallas den svenska modellen) är en stor anledning till detta (Brochmann & Hagelund 2010, s. 10). Det finns dock inte en övergripande enighet kring vad modellen innebär. Gösta Esping-Andersen och Walter Korpi (1987) karaktäriserar den som omfattande i form av de sociala behov som den försöker tillgodose. De

menar även att modellen är institutionaliserad genom de sociala rättigheter som ges alla medborgare.

En annan, i det här sammanhanget, viktig likhet mellan länderna är hur invandringen sett ut. Migrationen mellan de skandinaviska länderna har hela tiden varit relativt hög. Inte minst sedan överenskommelsen om en gemensam nordisk arbetsmarknad som upprättades 1954. På senare år har samtliga tre länder även ökat den utomnordiska invandringen. Fram till 2004 har det till stor del att göra med anhöriginvandring och asylansökningar. Efter detta har arbetskraftsinvandringen åter ökat vilket till stor del beror på utvidgningen av den Europeiska Unionen (Brochmann & Hagelund 2010, s. 24-25)

Förutom de mer uppenbara befolkningsmässiga och geografiska skillnaderna länderna emellan finns det olikheter som bör tas i beaktning. Till att börja med har Sverige haft en högre invandring än de övriga skandinaviska länderna. Det finns även vissa variationer i var invandrarna kommer ifrån. Dessutom bör man ha i åtanke att immigrationspolitiken i länderna varierat över tid (Brochmann & Hagelund 2010, s. 25).

Politiskt har de skandinaviska länderna en stor likhet i sin socialdemokratiska historia. Dock finns det, som tidigare nämnts, skillnader i ländernas erfarenhet av invandringskritiska partier. Det är viktigt att understryka att Norge och Danmark har haft framgångsrika invandringskritiska partier under en längre tid än Sverige och att partiernas ursprung skiljer sig åt (Brochmann & Hagelund 2010, s. 28).

Det finns även stora likheter i de olika ländernas politiska system. Alla de tre skandinaviska länderna använder sig av ett proportionellt valsysteem. Gränsen för parlamentarisk representation skiljer sig dock till viss del mellan länderna. I Sverige och Norge ligger gränsen för att ta sig in i parlamentet på fyra procent medan den i Danmark ligger på två procent. Man bör därför vara uppmärksam på att det finns vissa skillnader inom dessa valsysteem. Sett i ett europeiskt perspektiv är dock den parlamentariska tröskeln i de skandinaviska länderna relativt låg (Aardal 2002; Elklint 2002; Särilvik 2002).

Skillnader finns också i den offentliga debatt som förs i länderna. Under de senaste åren har tonen i den danska debatten hårdnat genom allt fler invandringskritiska röster. Även den norska debatten har hårdnat, men inte i samma utsträckning som i Danmark. Det har även medfört att de båda länderna har infört en mer återhållsam asylpolitik. Sverige är här undantaget eftersom debatten har varit mer dämpad och återhållsam. Det har även genomförts en mindre åtstramning av asylpolitiken i Sverige (Brochmann 2010, s. 27-30).

Det kan som nämnt vara svårt att klumpa ihop invandringskritiska partier till en partifamilj eftersom de inte har en gemensam grundsyn. Dock har de tre skandinaviska partierna närmast sig varandra de senaste åren och de liknar idag varandra mer än tidigare (Jungar & Jupskås 2010). Det medför att det är fördelaktigt att jämföra just dessa tre partier.

Ser man också till ländernas europeiska motsvarigheter är de skandinaviska invandringskritiska partierna mindre extrema. Herbert Kitschelt menar att de skandinaviska ländernas frånvaro av en extremhögertradition gör att dessa partier inte är antidemokratiska i samma utsträckning (1995, s. 158). Dock passar Sverigedemokraterna med sitt ursprung mindre väl in i denna beskrivning.

Anledningen till att jag använder mig av just de skandinaviska länderna är att dessa tre länder har många likheter. Som jag visat ovan finns det även olikheter mellan länderna på ett antal punkter. Det är dock omöjligt att finna länder som liknar varandra på alla sätt och jag anser att de skandinaviska länderna är bland de mest likartade länderna i Europa.

3 Teori och tidigare forskning

Forskningen kring invandringskritiska åsikter och invandringskritiska partier är omfattande. Det medför att det finns ett flertal teorier kring åsikternas ursprung och varför man röstar på invandringskritiska partier. Det finns enligt Carl Dahlström och Peter Esaiasson (2011, s. 3-4) fyra viktiga grupper av teorier som förklarar invandringskritiska partiernas valframgångar. Mitt fokus ligger på efterfrågan av de invandringskritiska partierna och jag försöker därmed inte att förklara alla teorier. Däremot nämner jag övriga teorigrupper för att ge en överblick av forskningen i stort och för att möjliggöra för kontroll av dessa.

3.1 Efterfrågan av invandringskritiska partier

Den första, och för denna text viktigaste, av Dahlström och Esaiasson teorigrupper är efterfrågan av invandringskritiska partier. Undersökningen genomförs på individnivå och det medför rimligtvis att stödet kan förklaras av den efterfrågan dessa individer har av invandringskritiska partier. Fokus ligger alltså på följande teorier och utifrån dessa ställer jag upp ett antal hypoteser som jag i senare delar av texten besvarar.

Av teorier kring efterfrågan hör troligen social marginalisering till en av de vanligaste. De centrala teorierna för social marginalisering är Relative Deprivation och Modernisation Losers (Rydgren 2011, s. 206).

Relative Deprivation-teorin har sitt fokus på den frustration som människor kan känna av att uppleva en relativ förlust. Denna förlust står i relation till sitt eget förflutna eller i jämförelse med andra grupper, till exempel invandrare. Teorin operationaliseras ofta i ekonomiska termer som lågkonjunktur och liknande (Runciman 1966; Lipset 1959; Rydgren & Ruth 2011, s. 206).

Modernisation Losers-teorin är en viktig del inom forskningen kring invandringskritiska partier. Den bygger på att människor uppfattar sig själva som förlorare i den moderna samhällsutvecklingen. Anledningen till att väljare röstar på invandringskritiska partier är enligt teorin att man vill motverka denna utveckling eller att möjligen återgå till den tidigare ordningen. Tidigare studier har använt arbetslösa personer eller personer som hotas av uppsägning inom den nära framtiden som mått på detta (Rydgren & Ruth 2011, s. 206-207). Utifrån teorierna om social marginalisering ställer jag upp följande hypotes:

- *Hypotes 1: Arbetslösa personer röstar i högre utsträckning på invandringskritiska partier.*

En annan teori jag väljer att titta närmare på heter Ethnic Competition. Teorin fokuserar på konkurrensen mellan invandrare och övriga befolkningen. Enligt Ethnic Competition-teorin vänder sig väljare till invandringskritiska partier eftersom de vill reducera konkurrensen från invandrare inom vissa områden. Bland dessa nämns ofta arbetsmarknaden, välfärdssystemet och äktenskapsmarknaden (Rydgren & Ruth 2011, s. 209).

Utifrån denna teori kan man förvänta sig att invandringskritiska partier får sitt stöd från personer som hamnar i konkurrens med invandrare. Detta är ofta män med låg utbildning eftersom denna grupp bland annat konkurrerar om samma jobb som många invandrargrupper (Rydgren & Ruth 2011, s. 210).

- *Hypotes 2: Män röstar i högre utsträckning på invandringskritiska partier.*
- *Hypotes 3: Personer med låg utbildning röstar i högre utsträckning på invandringskritiska partier.*

Populismen är en viktig del i de invandringskritiska partiernas uttryck (Mudde 2010, s. 1175). Populistiska partier utger sig för att tala för den bortglömda allmänheten. Genom att kritisera det politiska etablissemanget distanserar man sig samtidigt ifrån den politiska eliten (Canovan 2004, s. 243).

Man kan därför förvänta sig att invandringskritiska partier ofta får missnöjesröster från personer som inte är tillfreds med den nuvarande regeringen och inte ser några bättre alternativ bland de etablerade partierna. Det kan medföra att partiet får röster från personer som inte nödvändigtvis stödjer partiets åsikter. I och med det kan man förvänta sig följande:

- *Hypotes 4: Personer med lågt förtroende för politiker röstar i högre utsträckning på invandringskritiska partier.*

Tidigare studier har visat att det finns ytterligare demografiska skillnader i stödet för invandringskritiska partier. Ålder har visat sig vara en faktor som inverkar på partival eftersom yngre och äldre oftare röstar på invandringskritiska partier (Lubbers m.fl 2002; Arzheimer 2009; Demker 2011, s. 140). Utifrån resultat av tidigare studier kan man förvänta sig att stödet för dessa partier är högre bland yngre och äldre personer och att det därmed föreligger en U-formad effekt (Arzheimer & Carter 2006, s 421). Stödet för dessa partier tycks också minska i takt med att bostadsortens täthetsgrad ökar. Man kan därför förvänta sig att väljare från städer i mindre utsträckning röstar på invandringskritiska partier (Sannerstedt 2010, s. 98-99).

- *Hypotes 5: Äldre och yngre personer röstar i högre utsträckning på invandringskritiska partier.*
- *Hypotes 6: Personer boende i städer röstar i mindre utsträckning på invandringskritiska partier.*

Marcel Lubbers och sina medförfattare (2002, s. 347) menar att social bakgrund är en viktig faktor i att förklara stödet för invandringskritiska partier. Andra forskare har tidigare hävdats motsatsen men Lubbers har i sina studier visat att det lägre sociala stratimet i högre utsträckning röstar på invandringskritiska partier. Det medför ofta en förväntan om att personer med arbetarklassbakgrund och liknande röstar på dessa partier.

- *Hypotes 7: Personer i det lägre sociala stratimet röstar i högre utsträckning på invandringskritiska partier.*

Jag använder dessa teorier som stöd för att hitta en förklaring till varför väljare röstar på invandringskritiska partier i de skandinaviska länderna. Samtidigt undersöker jag ifall oro för brottslighet och utsatthet för brott påverkar det samma. Det menar flera forskare varit förbisett i tidigare studier av ämnet (Rydgren & Ruth 2011, s. 211; Dinas & van Spanje 2011, s. 658).

Elias Dinas och Joost van Spanje menar att många av teorierna ovan ignorerar rollen som brottslighet kan ha i att forma negativa invandrarattityder. De menar att teorierna kring social marginalisering missar att invandrare många gånger, eller möjligen huvudsakligen, ses som ett hot på grund av sin påstådda inblandning i brottslighet. Det ska dock understrykas att det egentligen är ointressant om invandrares påstådda stora inblandning i brott är sann eller ej. Det viktiga är om det uppfattas så av delar av befolkningen (Dinas & van Spanje 2011, s. 661).

Det har gjorts undersökningar som visar ett samband mellan oro för brott och oro för invandring (Fitzgerald m.fl. 2012). Därmed bör det finnas en god grund för misstanken att även röstande på invandringskritiska partier och otrygghet samvarierar. Det ska också sägas att kopplingen mellan att rösta på invandringskritiska partier och hysa invandrarfientliga värderingar inte behöver sammanfalla (Demker 2011, s. 142; Rydgren 2011, s. 209).

- *Hypotes 8: Personer som varit utsatta för ett brott röstar i högre utsträckning på invandringskritiska partier.*
- *Hypotes 9: Personer som känner sig otrygga röstar i högre utsträckning på invandringskritiska partier.*

Min undersökning bygger alltså på ett antal teorier kring varför väljare lägger sin röst på invandringskritiska partier. Jag har utifrån dessa ställt upp nio hypoteser som jag i senare delar besvarar. Med stöd av dessa hypoteser och specifikt hypotes åtta och nio hoppas jag utöka förståelsen för de invandringskritiska partiernas väjare (jfr Esaiasson m.fl. 2007 s. 42; Teorell & Svensson 2007, s. 52).

3.2 Övriga teorier

De övriga tre grupper av teorier som Dahlström och Esaiasson (2011, s. 3) nämner presenteras nedan. Den första av dessa inriktar sig på det politiska systemets uppbyggnad. Argumentet är att proportionella valsystem medför en högre sannolikhet för invandringskritiska partier att bli framgångsrika på grund av en lägre parlamentarisk tröskel (Mudde 2007, s. 233-237).

Den andra gruppen teorier handlar om de historiska rötter som de invandringskritiska partierna har. De partier med ett fascistiskt eller nynazistiskt ursprung bör ha svårare att bli framgångsrika. Anledningen är att dessa partier måste överkomma en barriär för att bli respekterade (Dahlström & Esaiasson 2011, s. 3-4; Kitschelt 1995). En kritik mot denna teori är att partiernas utbud kan förändras över tid. Till exempel ser inte Sverigedemokraterna lika ut idag som de gjorde för 20 år sedan. Jag argumenterar följaktligen för att dessa partiets väljare i stor utsträckning inte ser till partiets historia utan istället fokuserar på det utbud partiet ger idag.

Den tredje grupp teorier som enligt Dahlström och Esaiasson påverkar stödet för invandringskritiska partier är hur de etablerade partierna hanterar invandringsfrågorna. Här finns det två teorier som står mot varandra. Den ena säger att de etablerade partierna kan hindra de invandringskritiska partiernas framgång genom att flytta sig närmare dessa partiets frågor och på så sätt ta över initiativ i frågan (van der Brug m.fl. 2005; Kitschelt 1995). Den andra säger att de etablerade partierna istället kan välja att inte framhålla immigrationsfrågorna. Det medför att de invandringskritiska partiernas frågor inte kommer fram i debatten och därmed får dessa partier svårt att synas och bli framgångsrika (Arzheimer 2009).

Jag har i avsnitt 2.4 framhållit skillnader mellan de skandinaviska länderna och deras invandringskritiska partier. Utifrån teorierna ovan blir det tydligt att dessa skillnader kan påverka resultatet eftersom ländernas väljare kan agera olika utifrån de olika situationerna i respektive land. Jag väljer därför att kontrollera för dessa skillnader.

4 Metod och material

Jag väljer att använda en kvantitativ undersökningsmetod för att svara på frågeställningen eftersom jag ser stora fördelar med detta. Dels finns en stor mängd tillgänglig data på området och dels kan jag med relativt enkla metoder komma fram till ett resultat som det i viss mån går att generalisera utifrån (jfr Esaiasson m.fl. 2007, s. 99-100). Nedan presenteras datamaterialet, de överväganden som gjorts och en förklaring av den metod jag använder.

4.1 Datamaterial

Det datamaterial jag utnyttjar kommer från European Social Survey (ESS). Anledningen till att jag använder mig av just ESS är att materialet är väldigt omfattande. Det finns ett stort antal variabler att tillgå samtidigt som det finns ett stort antal observationer för varje land. Materialet är även enkelt att tillgå eftersom det finns tillgängligt på organisationens hemsida (European Social Survey 2010).

Materialet bygger på individuella intervjuer med knappt 39 000 människor i 28 europeiska länder. Urvalet till de svenska, norska och danska intervjuerna har skett slumpmässigt från ländernas respektive befolkningsregister. Av de 3 000 telefonintervjuer som genomfördes i Sverige valde 1 497 personer att delta i undersökningen. Liknande siffror gäller även för Norge och Danmark (European Social Survey 2012).

4.2 Avgränsning och urval

Jag väljer att inrikta mig på de skandinaviska länderna eftersom dessa har många likheter med varandra. Som tidigare nämnt finns det även många skillnader mellan de skandinaviska länderna och deras invandringskritiska partier. Det är dock likheten mellan länderna som gör undersökningen extra intressant och fördelaktig att genomföra.

Det hade varit möjligt att även inkludera ytterligare europeiska länder. Detta hade dock gjort undersökningen mer osäker eftersom det kommer in ytterligare påverkansfaktorer som är svåra att kontrollera för.

Undersökningens kvalitet hade även påverkats negativt om ett färre antal länder hade inkluderats. I Sverige har till exempel endast 3,5 procent av de svarande angett att de röstade på Sverigedemokraterna i förra valet (European

Social Survey 2010). Det innebär att det endast är 42 individer och därmed ett väldigt osäkert underlag. Genom att inkludera alla de skandinaviska länderna blir de invandringskritiska partiernas väljare genast fler till antalet vilket gör undersökningen säkrare att generalisera utifrån (Teorell & Svensson 2007, s. 210-213)

I ESS har alltså endast 3,5 procent angett att de röstade på Sverigedemokraterna i senaste riksdagsvalet, det vill säga en avsevärt lägre siffra än det faktiska valresultatet på 5,7 procent. Det samma gäller Norge och Danmarks invandringskritiska partier som i undersökningen har 16,2 respektive 11,1 procent, jämfört med de faktiska valresultaten på 22,9 respektive 13,8 procent (European Social Survey 2010). Det är dock väntat att denna väljargrupp är underrepresenterad i förhållande till sitt valresultat eftersom dessa väljare tenderar att vara svåra att inkludera i undersökningar (Sannerstedt 2008, s. 50).

4.3 Metod

Jag använder mig alltså av en kvantitativ metod för att svara på min frågeställning, närmare bestämt en regressionsanalys. Analysmetoden framhålls som den viktigaste statistiska metoden inom samhällsvetenskapen (Djurfeldt 2009a, s 53).

Styrkan i regressionsanalys är att den kan anpassas till de flesta situationer där man vill förklara en händelse utifrån tänkbara påverkansfaktorer. Med andra ord vill man att den beroende variabeln y ska förklaras utifrån den oberoende variabeln x . Vid användning av ett flertal oberoende variabler kallas metoden multipel regressionsanalys. Den är egentligen inte mycket svårare att genomföra, men metoden har en stor fördel i att den kan hantera flera förklaringsfaktorer (Djurfeldt 2009a s. 53; Djurfeldt 2009b s. 105)

Vanlig multipel regressionsanalys förutsätter en kvantitativ beroende variabel. När den beroende variabeln är binär, det vill säga har endast två möjliga utfall, måste en mer avancerad metod användas. Denna metod är logistisk regression och precis som vid vanlig multipel regression är målet att hitta ett samband mellan den beroende och de oberoende variablerna. Sambandet beräknas på ett annorlunda sätt för att komma ifrån kravet på en kvantitativ variabel vilket medför ett mer svårtolkat resultat (Barmark & Djurfeldt 2009, s. 125).

Den beroende variabeln omvandlas på grund av sina binära egenskaper till den naturliga logaritmen av oddset, det vill säga logit. Logiten har en skala från minus oändligheten till plus oändligheten och får med anledning av det matematiskt goda egenskaper (Barmark & Djurfeldt 2009, s. 127).

Tolkningen av riktningskoefficienten β blir till följd av det annorlunda från en vanlig multipel regression och tolkas som att "för en enhets förändring på x -variabeln förändras logiten med värdet β " (Barmark & Djurfeldt 2009, s. 146). Vid fler än en oberoende variabel måste förutsättningen om att övriga oberoende variabler är konstanta läggas till (Körner & Wahlgren 2006, s. 389). Denna tolkning av koefficienten gör att värdet blir svårt att sätta i perspektiv till

ursprungsmaterialet. Men i likhet med vanlig multipel regresson kan man genom att se till tecknet på koefficienten avgöra i vilken riktning variabeln påverkar (Barmark & Djurfeldt 2009, s. 131). I analysen nöjer jag mig med att endast ta hänsyn till riktningen.

För att utesluta att resultatet är slumpmässig finns måttet signifikans. Måttet används för att se om en enskild variabel påverkar den beroende variabeln signifikant. Detta bygger på Walds test och anger om en variabel har betydande påverkan på den beroende variabeln (Barmark & Djurfeldt 2009, s. 135-138). Man brukar tala om olika nivåer av signifikans där femprocentsnivån är den vanligaste, men även en signifikans på 1 och 0,1 procent brukar anges. Är signifikanstalet mindre än till exempel fem procent kan man med 95 procents säkerhet anta att variabeln har en påverkan (Körner & Wahlgren 2006, s. 360-380).

Vid regression försöker man använda kvantitativa oberoende variabler men många gånger sätter materialet stopp för det. Finns det för få möjliga utfall på den oberoende variabeln kan det ställa till problem i modellen. Lösningen för detta är att koda om variabeln till en binär variabel med endast två utfall. Det medför att variabeln kan tas med utan att påverka modellen negativt (Djurfeldt 2009b, s. 110-111).

Kräver analysen till exempel tre utfall skiljer sig tillvägagångssättet. Lösningen blir då att skapa tre binära variabler där varje variabel anger om ett utfall sker eller ej. I regressionen utelämnar man sedan en av dessa binära variabler som betecknas referenskategori. Resultatet tolkas därefter utifrån denna referenskategori (Djurfeldt 2009b, s. 110-111).

För att kontrollera om multikollinearitet råder använder jag mig av en korrelationsmatris. Multikollinearitet innebär att två eller flera variabler i en multipel regression korrelerar. Fenomenet är egentligen ofrånkomligt men bör hållas på en så låg nivå som möjligt (Teorell & Svensson 2007, s. 211). Är korrelationen mellan två variabler högre än 0,7-0,8 föreligger troligen en för hög nivå av multikollinearitet.

Det är även möjligt att undersöka om det råder multikollinearitet mellan en grupp av oberoende variabler. För att kontrollera för detta använder jag mig av Variance Inflation Factors (VIF). Råder en för hög multikollinearitet är VIF-värdet för den enskilda oberoende variabeln över cirka 2,5, rekommendationerna för gränsvärdet varierar dock (Djurfeldt 2009b, s. 113-114).

Hur bra är då de oberoende variablerna på att förklara den beroende variabeln? Det finns fler sätt att mäta detta på. Nagelkerkes R^2 är en av dessa och kan beskrivas som den logistiska regressionens motsvarighet till determinationskoefficienten, det vill säga förklaringsgraden. Måttet anger hur mycket av den totala variansen i den beroende variabeln som kan förklaras av de oberoende variablerna (Barmark & Djurfeldt 2009, s. 131-132).

Ett mer överblickbart mått på hur bra modellen är på att förklara den beroende variabeln är något som jag väljer att kalla klassificering². Den anger hur bra modellen är på att uppskatta varje individs värde på den beroende variabeln. Utifrån informationen om varje individ estimeras med andra ord vad varje person röstade på i förra valet. Resultatet blir ett procentmått på hur bra modellen kan uppskatta den förklarande variabeln (Barmark & Djurfeldt 2009, s. 135-137).

4.4 Variabler och operationalisering

En stor anledning till att man gör en statistisk undersökning är att utifrån ett stickprov generalisera resultatet till hela populationen. I detta fall är populationen den röstberättigade befolkningen i de tre skandinaviska länderna. Jag vill se vilka faktorer som påverkar att väljare stödjer invandringskritiska partier genom att bygga en statistisk modell som i högsta möjliga mån reflekterar verkligheten. Det ska dock sägas att det inte är realistiskt att tro att man kan få en modell som perfekt förklarar ett samhällsvetenskapligt fenomen.

Modellen byggs upp av flertalet faktorer som utifrån teori och tidigare undersökningar visat sig ha inverkan. Dessa faktorer operationaliseras sedan till statistiska variabler som därefter används i analysen. De variabler jag använder mig av i min modell har jag valt utifrån relevans och teoretisk anknytning men även med hänsyn till datamaterialets begränsningar.

Den beroende variabeln är *parti* eftersom jag vill förklara vad som påverkar partivalet och specifikt invandringskritiska partier. I undersökningen är tre länder inkluderade vilket medför att det senaste parlamentsvalet kommer att variera mellan länderna. Då ESS genomfördes var det senaste parlamentsvalet i Sverige 2010, i Norge 2009 och i Danmark 2007 (European Social Survey 2010). Danmark hade val till folketinget 2011 men eftersom datamaterialet är från året innan är valet inte inkluderat.

Ett antal variabler som i tidigare forskning visat sig ha en inverkan på *parti* är inkluderade i undersökningen och alla variablerna finns sammanfattade samt förklarade i tabell 4 på nästa sida.

I hypotes 2 förväntar jag mig att män i större utsträckning än kvinnor röstar på invandringskritiska partier. Därför är variabeln *kön* inkluderad i undersökningen. Jag förväntar mig även att yngre och äldre personer röstar på dessa partier utifrån hypotes 5. Därför väljer jag att dela in variabeln *ålder* i tre olika kategorier vilket senare möjliggör att utläsa en eventuell skillnad. Dessa variabler innefattar helt enkelt vilket kön och ålder den intervjuande angav.

Med utgångspunkt av hypotes 7 och de sociala bakgrundsfaktorer som Lubbers (2002) talar om väljer jag att ta med *inkomst*. Denna variabel är dock inte perfekt i sammanhanget eftersom social klass och inkomst inte nödvändigtvis

² Måttet kommer från klassificeringstabellen som många statistikprogram redovisar vid logistiskt regression.

hänger samman. Däremot är det den bästa tänkbara utifrån de möjligheter materialet ger. *Inkomst* är indelad i percentiler vilket innebär att varje individs inkomst kategoriseras utifrån landets inkomstvariation. Denna indelning möjliggör jämförelser mellan länderna.

Även *utbildning* hänger ihop med de sociala bakgrundsfaktorerna samtidigt som jag framförallt härleder denna variabel till Ethnic Competition och hypotes 3. Variabeln *utbildning* anges som år av fullbordade heltidsstudier.

Tabell 4. Förtydligande av variabler

Variabel	Förklaring
<i>Beroende</i>	
Parti (0-1)	Röstade på ett invandringskritiskt parti i senaste parlamentsvalet
<i>Oberoende</i>	
Ålder	Ålder vid intervjutillfället
18-29 (0-1)	
30-64 (0-1)	
65- (0-1)	
Kön (0-1)	Man eller kvinna
Utbildning (0-)	År av färdiga heltidsstudier
Inkomst (1-10)	Hushållets totala nettoinkomst i percentiler
Arbetslöshet (0-1)	Arbetslös de senaste sju dagarna
Bostadsort (0-1)	Storstad eller övrig bostadsort
Politikerförtroende (0-10)	Grad av förtroende för politiker
Brott (0-1)	Utsatt för brott under de senaste fem åren
Otrygghet (0-1)	Otrygg vid vistelse utomhus i sitt bostadsområde nattetid
Land	
Sverige (0-1)	Svensk medborgare
Norge (0-1)	Norsk medborgare
Danmark (0-1)	Dansk medborgare

Not: Parentesen anger kodningen av variabeln

Arbetslöshet kan härledas till teorierna om social marginalisering, som ofta operationaliseras i dessa termer, och hypotes 1 (Rydgren & Ruth 2011, s. 207). Variabeln som är binär anger om personen varit arbetslös de senaste sju dagarna eller ej.

Det kan även finnas en demografisk dimension till stödet för invandringskritiska partier. Utifrån hypotes 6 förväntar jag mig att stödet för invandringskritiska partier i större utsträckning återfinns i glest befolkade områden (Demker 2011, s. 140-141; Sannerstedt 2010, s. 98-99). Därför inkluderas variabeln *bostadsort*. Variabeln mäts utifrån om respondenten anser att bostadsorten räknas som storstad eller ej.

Jag förväntar mig i hypotes 4 att *politikerförtroende* är en variabel som påverkar på grund av partiernas populistiska uttryck. Variabeln mäts som individens egen uppskattning av sitt politikerförtroende. Eftersom attitydvariabler

tycks påverka varandra i relativt hög utsträckning väljer jag att i modellen endast inkludera *politikerförtroende*.

De variabler som sticker ut i jämförelse med andra studier på ämnet är *brott* och *otrygghet*. Variabeln *brott* inkluderas eftersom liknande studier visat att den potentiellt har en påverkan (Rydgren & Ruth 2011, s. 211-215). Variabeln hänger samman med hypotes 8 och operationaliseras utifrån om respondenten eller någon av dennas hushållsmedlemmar utsatts för brott de senaste fem åren.

Av hypotes 9 förväntar jag mig att otrygga personer i högre utsträckning röstar på invandringskritiska partier. Variabel *otrygghet* ger ett bra mått på hur människor upplever en utelämnande situation och mäts som upplevd otrygghet vid vistelse utomhus i sitt eget bostadsområde nattetid. Operationaliseringen är vanligt vid liknande undersökningar (Brottsförebyggande rådet 2012, s. 53).

Jag kontrollerar även för vilket land varje individ kommer ifrån eftersom det finns anledning att tro att skillnader i länderna kan påverka resultatet. Till exempel kan skillnader i partiernas och ländernas storlek eller historia ha en inverkan. Samtidigt påverkar bland annat de invandringskritiska partiernas framtoning.

5 Resultat

Genom att testa om otrygghet och utsatthet för brott påverkar väljarbeteendet, och samtidigt kontrollera för variabler som i tidigare fall haft påverkan, försöker jag finna svar på varför väljare röstar på invandringskritiska partier.

Som vi ser av tabell 5 påverkar variablerna *kön*, *ålder 18-29*, *utbildning*, *bostadsort*, *politikerförtroende*, *otrygghet*, *Norge* och *Danmark* modellen signifikant. Resten av variablerna tillför möjligen modellen något men den enskilda variabeln är inte själv signifikant på femprocentnivån.

Tabell 5. Resultat logistisk regression

Variabel	$\hat{\beta}$	Medelfel	VIF
Kön	-0,517***	(0,133)	1,081
<i>Ålder</i>			
18-29	0,555**	(0,178)	1,132
30-64	Ref.	Ref.	Ref.
65-	0,043	(0,162)	1,298
Utbildning	-0,093***	(0,016)	1,207
Inkomst	-0,031	(0,025)	1,389
Bostadsort	-0,339*	(0,140)	1,060
Arbetslöshet	0,483	(0,307)	1,035
Politikerförtroende	-0,285***	(0,031)	1,024
Brott	0,242	(0,146)	1,039
Otrygghet	0,563**	(0,186)	1,092
<i>Land</i>			
Sverige	Ref.	Ref.	Ref.
Norge	1,828***	(0,190)	1,420
Danmark	1,390***	(0,194)	1,345
<i>Konstant</i>	-0,676*	(0,319)	-
Nagelkerkes R ²	0,189		
Klassificering	89,9%		
N	3 341 (72,3%)		

Not: Signifikant på 5 % (*), 1 % (**), 0,1 % (***). Ref.=Referenskategori

Variabeln *brott* påverkar inte modellen signifikant på femprocentnivån. Däremot är den signifikant på tioprocentnivån. Denna nivå anses ofta vara en för dålig signifikans för att ta variabeln i beaktande. Utifrån detta material går det därmed inte att visa att väljare som varit utsatt för brott i större utsträckning röstar på invandringskritiska partier. Hypotes 8 är därmed inte uppfylld.

Det finns skillnader i hur man röstar utifrån vilken åldersgrupp man tillhör. Utifrån min indelning är yngre mer benägna än övriga åldersgrupper att rösta på invandringskritiska partier. Något förvånande är att den äldre katagorin inte blir signifikant. Det går följaktligen inte att visa att väjare 65 år och äldre i högre utsträckning röstar på invandringskritiska partier. Det medför att hypotes 5 ej uppfylls fullständigt och jag inte kan styrka teorin om en U-formad effekt.

I motsats till vad jag förväntar mig utifrån hypotes 1 är variabeln *arbetslöshet* inte signifikant. Detta resultat är dock inte speciellt förvånande då tidigare studier fått resultat som står i kontrast till varandra (Lubbers m.fl. 2002; Rydgren 2011; Arzheimer 2009). Det går alltså inte att utifrån mitt material visa att arbetslösa personer i högre utsträckning röstar på invandringskritiska partier. Därmed finner jag inget stöd för teorierna Modernisation Losers och Relative Deprivation.

Jag kan inte heller hitta några bevis för att *inkomst* påverkar den beroende variabeln signifikant. Hypotes 7 kan därmed inte styrkas utifrån den operationalisering jag använt. Dock finns det vissa tveksamheter med att använda måttet inkomst som indikator för social klass eftersom dessa inte nödvändigtvis korrelerar. Däremot går det att utifrån resultatet fastställa att vad personer tjänar inte signifikant påverkar väljarbeteende gällande invandringskritiska partier.

Som förväntat röstar män i högre utsträckning än kvinnor på invandringskritiska partier och hypotes 2 kan styrkas. Utbildningsnivån tycks även påverka vid valet av parti. Ju fler års utbildning en person har desto mindre benägen är personen att rösta på invandringskritiska partier. Det ligger helt i linje med vad jag förväntar mig från hypotes 3 och teorin om Ethnic Competition.

Anledningen till att personer med högre utbildning i mindre grad röstar på invandringskritiska partier är svår att säga, men det talas ibland om att utbildning är en slags vaccination mot invandringskritiska attityder. Det är dock svårt att säga om det är själva utbildningen i sig som har effekt eller om personer med invandrarvänliga värderingar i högre utsträckning utbildar sig.

Utifrån teorin om att invandringskritiska partier får missnöjesröster går det att hitta stöd för detta. Personer med högt förtroende för politiker röstar i mindre utsträckning på invandringskritiska partier. Med andra ord röstar personer med lågt förtroende för politiker i högre grad på dessa partier och jag finner därmed stöd för hypotes 4. Detta förstärks med en hög signifikans på 0,1 procent.

Resultatet kan betyda att dessa partier inte i första hand ses som ett invandringskritiskt parti utan som en motvikt till etablissemang. Det innebär möjligen att ett populistiskt parti inte nödvändigtvis måste vara invandringskritiskt för att bli framgångsrikt. Dock kan det mycket väl finnas en stark korrelation mellan kritik mot invandring och kritik mot de etablerade politiska partierna vilket medför kombinationen nödvändig.

Det visar sig också att *bostadsort* har en påverkan på den beroende variabeln. Storleken på bostadsorten påverkar i form av att personer som anger att de bor i en större stad i mindre omfattning avlägger en röst på ett invandringskritiskt parti. Det ligger också helt i linje med vad jag förväntar mig utifrån hypotes 6 och tidigare studier (Sannerstedt 2010, s. 98-99).

Den variabel som i undersökningen är mitt stora fokus är *otrygghet*. Hypotes 9 säger att personer som känner sig otrygga i högre grad röstar på

invandringskritiska partier. Jag finner också stöd för att personer som känner sig otrygga då de vistas utomhus nattetid i högre utsträckning röstar på invandringskritiska partier.

Anledningen till det kan vara att dessa personer kopplar samman brottslighet och invandring. De flesta kriminologiska studierna under de senaste åren visar en överrepresentation bland personer med invandrarbakgrund i brottsstatistiken (Kardell 2011). Detta styrker misstanken om att personer som upplever en otrygghet kan koppla samman invandring och brottslighet.

Detta resultat kan även bero på att invandringskritiska partier många gånger har en auktoritär hållning och att stiktare lag och ordning är ett profilområde (Rydgren & Ruth 2011, s. 211). Det medför troligen att väljare som upplever en otrygghet vänder sig till dessa partier i en förhoppning om hårdare tag mot brottslighet. Man kan därmed tänka sig att otrygga personer har en särskild efterfrågan av just stiktare lag och ordning.

Man kan spekulera kring varför *otrygghet* blir signifikant samtidigt som *brott* inte blir det. Dessa variabler mäter till stor del samma fenomen. Det finns en möjlighet att *brott* blivit signifikant om *otrygghet* uteslutits ur modellen eftersom *otrygghet* troligen tar ut effekten av *brott*. Detta betyder att otrygghet inför brott är en viktigare indikator än utsatthet för brott. Därmed är upplevelsen av trygghet mer betydelsefull vilket motiverar att denna känsla inte nödvändigtvis bygger på ett verkligt hot.

Vilket land individen kommer från verkar ha en stor påverkan. Jag har i modellen utlämnat *Sverige* som därmed är min referenskategori. Både *Danmark* och *Norge* blir signifikanta i modellen och de påverkar den beroende variabeln ungefär lika mycket.

Resultatet tyder på att det finns en skillnad mellan länderna. Denna skillnad kan bero på att man i allmänhet är mer benägen att rösta på invandringskritiska partier i Norge och Danmark jämfört med Sverige. Men denna signifikanta skillnad beror troligen även på andra faktorer som är utbudsrelaterade. Som tidigare nämnt kan övriga partiernas hantering av dessa frågor påverka. Övriga partier har i Sverige möjligen varit mer skickliga på att neutralisera de invandringskritiska partierna jämfört med sin skandinaviska grannar.

Jag anser det dock mer troligt att det är de historiska rötter som Sverigedemokraterna bär med sig som försvårar för partiet. Partiet har troligen genom sin historia svårare att bli respekterade och behandlade som ett vanligt parti. I och med partiets uppfräschning de senaste åren har också framgångar följt. Sverige har med detta synsätt aldrig varit ett undantag i Europa på grund av svenskarnas motstånd till dessa åsikter utan istället på grund av frånvaron av ett mer sansat invandringskritiskt parti.

Ett bevis för detta är möjligen Ny Demokratis framgång under 1990-talet då man blandade populism och en, jämfört med andra dåvanande invandrarkritiska partier, måttfull invandringskritik. Partiet blev snabbt framgångsrikt medan det för Sverigedemokraterna tagit längre tid. Samtidigt har Dansk Folkeparti och Fremskrittspartiet som saknar denna bakgrund fått ett väljarstöd högt över Sverigedemokraterna.

Det är svårt att säga om det varit den viktigaste faktorn men troligen har partiernas historia en viss påverkan. Det bör i så fall medföra att Sverigedemokraterna kommer bli mer framgångsrika med tiden genom att väljarna glömmer partiets historia och börjar se partiet som ett seriöst alternativ. Möjligen har partiet potential att nå samma nivåer som sina skandinaviska motsvarigheter.

5.1 Modellvalidering

Hur bra är då modellen på att utifrån materialet och variablerna förklara varför personer röstar på invandringskritiska partier? Det finns ett flertal mått på detta. Till att börja med ser vi av tabell 5 på sidan 19 att Nagelkerkes R^2 är 18,9 procent. Det betyder att de oberoende variablerna förklarar 18,9 procent av den totala informationen i den beroende variabeln. Determinationskoefficienten är inte speciellt kraftfull men eftersom målet med regressionen inte är att finna en övergripande förklaring till varför människor röstar på invandringskritiska partier utan istället att testa olika teorier bör detta inte vara ett problem.

Det går att se i tabell 5 att klassificeringen är väldigt hög vilket är positivt. Modellen uppskattar i 89,9 procent av fallen rätt om individen röstade på ett invandringskritiskt parti eller ej. En sådan hög siffra är dock inte speciellt förvånande då utfallet att rösta på ett invandringskritiskt parti är ganska ovanligt. Gissar modellen uteslutande på att alla individerna inte röstar på invandringskritiska partier kommer detta mått fortfarande bli högt.

Man vill i största möjliga mån undvika multikollinearitet i regressionen. Genom att kontrollera korrelationen mellan variablerna i bilagan på sidan 29 ser vi att talen är låga med undantag för kombination *Land, Norge* och *Land, Danmark*. Det måste anses väldigt bra eftersom alla ligger under, och de flesta mycket under, de kritiska gränser som brukar anges. Även VIF-värdena i tabell 5 är mycket låga och håller sig nära ett, vilket är eftersträvänsvärt för låg multikollinearitet.

Som också går att utläsa av tabell 5 är antal observationer inkluderade i modellen 3 341 vilket är 72,3 procent av observationerna från de skandinaviska länderna. Bortfallet på 27,7 procent är inte anmärkningsvärt stort eftersom relativt många variabler ingår i modellen. Saknar en observation data för en variabel blir den utesluten ur regressionen. Jag bedömer bortfallet vara acceptabelt utifrån litteraturen på området (jfr Barmark & Djurfeldt 2009, s. 135). Sammanfattningsvis anser jag att alla indikatorer ovan tyder på en väl sammansatt modell.

6 Slutsats

De invandringskritiska partierna i de skandinaviska länderna har växt sig starka och är idag en kraft att räkna med. Det är därför intressant att se vad som ligger bakom efterfrågan av dessa partier.

Jag kan i denna undersökning visa att otrygga personer i högre utsträckning röstar på invandringskritiska partier i de skandinaviska länderna. Det kan möjligen bero på att dessa personer ser en koppling mellan invandring och brottslighet. Samtidigt finns en misstanke om att de invandringskritiska partiernas justitiepolitik gör dessa mer attraktiva i jämförelse med andra partier.

Det går även att finna andra efterfrågefaktorer som påverkar att individer röstar på invandringskritiska partier. För det första stärks teorin om Ethnic Competition genom att män och personer med låg utbildningsnivå i högre utsträckning röstar på invandringskritiska partier. Det medför att de som upplever en konkurrens från invandrare oftare röstar på dessa partier i de skandinaviska länderna.

Undersökningen finner även stöd för att de invandringskritiska partierna attraherar väljare med misstro till politiker. Därmed efterfrågar dessa väljare en politik distanserad från den politiska eliten. Populistiska uttryck tycks i och med detta vara viktiga och framgångsrika för skandinaviska invandringskritiska partier.

I likhet med vad som förväntas utifrån tidigare studier visar sig yngre personer vara mer benägna att rösta på invandringskritiska partier. Jag finner inget stöd för att det samma gäller äldre personer. Det finns därmed ingen U-kurva som visar högre stöd hos äldre och yngre, utan endast hos den senare gruppen.

Utifrån tidigare studier förväntas personer bosatta i städer i mindre grad stödja invandringskritiska partier. Det finner jag även stöd för i denna undersökning.

Jag finner dock inget stöd för teorin Modernisation Losers. Teorin menar att personer som uppfattas som förlorare i samhällsutvecklingen oftare röstar på invandringskritiska partier. Relative Deprivation kan samtidigt inte styrkas utifrån samma resultat. Sambandet mellan att ha utsatts för brott och att rösta på invandringskritiska partier finner jag inte heller tillräckligt starkt stöd för. Samma uteblivna stöd återfinns kring inkomstens inverkan på väljarbeteendet.

En skillnad går att finna mellan länderna och Sverigedemokraternas väljare tycks sticka ut jämfört med sina skandinaviska motsvarigheter. Det kan möjligen bero på partiernas skilda bakgrund vilket medfört en högre trovärdighetströskel för Sverigedemokraterna att ta sig över. Partiet bör därför med tiden ha möjlighet att nå samma valresultat som Dansk Folkeparti och Fremskrittspartiet.

Sammanfattningsvis kan nämnas att resultaten många gånger lever upp till vad som inledningsvis förväntades. Samtidigt som ett fåtal inte gör det. Trots att jag gärna vill generalisera utifrån resultaten är det viktigt att ha i åtanke att utfallet

kan bli annorlunda med kontroll för andra variabler och andra kombinationer av variabler. Min förhoppning är att denna studie ses som en del av ett större sammanhang och att den möjligtvis tillför något till forskningen kring invandringskritiska partier.

7 Diskussion

Slutligen väjer jag att resonera kring studien samt framhålla vissa problem med den. Jag framhåller även områden som jag tror behöver undersökas ytterligare.

Utifrån mitt huvudresultat, att otrygghet påverkar att personer röstar på invandringskritiska partier, efterfrågar jag att fler undersökningar görs inom området. Det kan finnas situationer där mitt resultat inte gäller. Man kan till exempel tänka sig kontroll för ytterligare variabler som för mig inte varit möjliga att undersöka.

Speciellt intressant vore det att se om personer i de skandinaviska länderna verkligen sammankopplar hög brottslighet och hög invandring. Möjligen finns även dessa tankar bland personer som inte röstar på invandringskritiska partier. Det vore därför också intressant att veta anledningen till varför dessa personer inte röstar på invandringskritiska partier.

En annan fråga att titta närmare på är om resultatet även gäller för länder utanför Skandinavien. Jag ser dock ingen anledning till varför väljare i andra europeiska länder skulle ha ett annorlunda väljarbeteende i denna fråga. Om det finns möjlighet utifrån ett material vore det också intressant att fokusera en undersökning på endast Sverige och Sverigedemokraterna.

Det går alltid att finna kritik mot hur teorierna operationaliseras och det anser jag vara ett av de stora problemen vid statistiska samhällsvetenskapliga studier. Jag har tidigare nämnt att operationaliseringen av social klass inte är den mest lyckade. Det går möjligen att finna liknande kritik mot de mer etablerade operationaliseringarna.

Det vore intressant att även inkludera variabeln invandringsvänlighet i modellen. Eftersom attitydvariabler påverkar varandra i hög grad var det inte möjligt att inkludera den. Variabeln har också en benägenhet att helt ta över modellen då den inkluderas men i och med sin ganska självklara påverkan anser jag att den inte tillför resultatet något. Hade jag gjort anspråk på en övergripande modell hade denna variabel självklart krävts.

Man kan möjligen redan nu argumentera för att detta resultat är inaktuellt. Det sker alltid stora förändringar på detta område och bland annat ligger Sverigedemokraterna idag högre i opinionsundersökningarna i förhållande till 2010. Samtidigt har Fremskrittspartiet gått kraftigt bakåt i opinionen efter terrorattentaten i Norge 2011. Trots detta anser jag att studien bidrar till synen på invandringskritiska partiet eftersom den tillför en del i pusslet.

8 Referenser

- Aalberg, Toril (2010). "Norway", *European Journal of Political Research*. vol. 49, s. 1113-1121.
- Aardal, Bernt (2002). "Electoral Systems in Norway" i Grofman, Bernard & Lijphart, Arend (red.) *Evolution of Electoral and Party Systems in the Nordic Countries*. New York: Agathon, s. 167-223.
- Andersen, Jørgen Goul (2004). "Danmark: Fremskridtspartiet och Dansk Folkeparti" i Rydgren, Jens & Widfeldt, Anders (red.) *Från Le Pen till Pim Fortuyn: populism och parlamentarisk högerextremism i dagens Europa*. Stockholm: Liber, s. 147-170.
- Arzheimer, Kai (2009). "Contextual Factors and the Extreme Right Vote in Western Europe, 1980-2002", *American Journal of Political Science*, vol. 53, nr 2, s. 259-275.
- Arzheimer, Kai & Carter, Elisabeth (2006). "Political opportunity structures and right-wing extremist party success", *European Journal of Political Research*, vol. 45, s. 419-443.
- Barmark, Mimmi & Djurfeldt, Göran (2009). "Logistisk regresson" i Djurfeldt, Göran & Barmark, Mimmi (red.) *Statistisk verktygslåda 2: multivariat analys*. Stockholm: Studentlitteratur, s. 125- 148.
- Bille, Lars (2008). "Denmark", *European Journal of Political Research*, vol. 47, s. 952-961.
- Bille, Lars (2012). "Denmark", *European Journal of Political Research Political Data Yearbook*, vol. 51, s. 82-89.
- Brochmann, Grete & Hagelund, Anniken (2010). *Velferdens grenser: invandringspolitik och velferdsstat i Skandinavien 1945-2010*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2012). *Nationella trygghetsundersökningen 2011: Om utsatthet, trygghet och förtroende*. Rapport 2008:3. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Canovan, Margaret (2004). "Populism for Political Theorists?", *Journal of Political Ideologies*. vol. 9, nr. 3, s. 241-252.
- Dahlström, Carl & Esaiasson, Peter (2011). "The Immigration Issue and Anti-immigrant Party Success in Sweden 1970-2006: A Deviant Case Analysis", *Party Politics*, publicerad online 10 juni 2011, 1-22.
- Demker, Marie (2011). "Framgång för Sverigedemokraterna trots en allt mer flyktinggenerös opinion" i Holmberg, Sören, Weibull, Lennart & Oscarsson, Henrik (red.) *Lycksalighetens ö: fyrtioen kapitel om politik, medier och samhälle*. SOM-undersökningen 2010. Göteborg: SOM-institutet, s. 135-143.

- Dinas, Elias & van Spanje, Joost (2011). "Crime Story: The Role of Crime and Immigration in the Anti-immigration Votes", *Electoral Studies*, vol. 30, s. 658–671.
- Djurfeldt, Göran (2009a). "Enkel regressionsanalys", i Djurfeldt, Göran & Barmark, Mimmi, (red.) *Statistisk verktyglåda 2: multivariat analys*. Stockholm: Studentlitteratur, s. 53-67.
- Djurfeldt, Göran (2009b) "Multipel regressionsanalys (MRA)" i Djurfeldt, Göran & Barmark, Mimmi (red.). *Statistisk verktyglåda 2: multivariat analys*. Stockholm: Studentlitteratur, s. 105-124.
- Elklint, Jørgen (2002). "The Politics of Electoral System Development and Change: the Danish Case" i Grofman, Bernard & Lijphart, Arend (red.) *Evolution of Electoral and Party Systems in the Nordic Countries*. New York: Agathon, s. 15-66.
- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 3. uppl. Stockholm: Norstedts juridik.
- Esping-Andersen, Gösta & Korpi, Walter (1987). "From Poor Relief to Institutional Welfare States: The Development of Scandinavian Social Policy" i Erikson, Robert (red.) *The Scandinavian Model: Welfare States and Welfare research*. Armonk, N.Y.: Sharpe.
- European Social Survey (2010). *ESS-5 Data file. Version 2.0*. Norwegian Social Science Data Services, Norway [Elektronisk] Tillgänglig: <http://ess.nsd.uib.no/ess/round5/download.html>, Hämtdatum: 2012-09-30.
- European Social Survey (2012). *ESS-5 2010 Documentation Report. Version 2.1*. Bergen, European Social Survey Data Archive, Norwegian Social Science Data Services. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://ess.nsd.uib.no/ess/round5/surveydoc.html>, Hämtdatum: 2012-09-30.
- Fitzgerald, Jennifer, Curtis, K. Amber & Corliss, Catherine L. (2012). "Anxious Publics: Worries About Crime and Immigration", *Comparative Political Studies*, vol. 45, nr. 4, s. 477-506.
- Hagelund, Anniken (2004). "En fråga om anständighet? Fremskrittspartiet och den norska invandringspolitiken" i Rydgren, Jens & Widfeldt, Anders, (red.) *Från Le Pen till Pim Fortuyn: populism och parlamentarisk högerextremism i dagens Europa*. Stockholm: Liber, s. 171-196.
- Jungar, Ann-Cathrine & Jupskås, Anders Ravik (2010). "En populistisk partifamilje: En komperativ-historisk analyse av nordiske populistpartier", Statsvetenskapliga förbundets årsmöte, 30 september till 2 oktober 2010, Göteborg.
- Kardell, Johan (2011). *Utländsk bakgrund och registrerad brottslighet: överrepresentationen i den svenska kriminalstatistiken*. Licentiatavhandling Stockholm: Stockholms universitet.
- Kitschelt, Herbert (1995). *The radical right in Western Europe: a comparative analysis*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Körner, Svante & Wahlgren, Lars (2006). *Statistisk dataanalys*. 4. uppl. Lund: Studentlitteratur.

- Lipset, Seymour Martin (1959). "Democracy and Working-class Authoritarianism", *American Sociological Review*, vol. 24, nr. 4, s. 482–501.
- Lubbers, Marcel, Gijsberts, Mérove & Scheepers, Peer (2002). "Extreme Right-wing Voting in Western Europe", *European Journal of Political Research*, vol. 41, s. 345–378.
- Mudde, Cas (2007). *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mudde, Cas (2010). "The Populist Radical Right: A Pathological Normalcy", *West European Politics*, vol. 33, nr. 6, s. 1167-1186.
- Political Data Yearbook (2012). Publicerade valresultat i Europa. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.politicaldatayearbook.com/>. Hämtdatum: 2012-12-30.
- Runciman, W. G. (1966). *Relative Deprivation and Social Justice: a Study of Attitudes to Social Inequality in Twentieth Century Britain*. Berkeley: University of California Press.
- Rydgren, Jens & Ruth, Patrick (2011). "Voting for the Radical Right in Swedish Municipalities: Social Marginality and Ethnic Competition?", *Scandinavian Political Studies*, vol. 34, nr. 3, s. 202-225.
- Rydgren, Jens (2004). "Från skattmissnöje till etnisk nationalism: 15 år med den radikala högerpopulismen i Sverige" i Rydgren, Jens & Widfeldt, Anders (red.) *Från Le Pen till Pim Fortuyn: populism och parlamentarisk högerextremism i dagens Europa*. Stockholm: Liber, s. 197-220.
- Rydgren, Jens (2005). *Från skattmissnöje till etnisk nationalism: högerpopulism och parlamentarisk högerextremism i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.
- Rydgren, Jens (2008). "Immigration Sceptics, Xenophobes or Racists? Radical Right-wing Voting in Six West European Countries", *European Journal of Political Research*, vol. 47, s. 737-765.
- Sannerstedt, Anders (2008). "De okända väljarna: en analys av de skånska väljare som röstade på icke riksdagspartier 2006" i Nilsson, Lennart & Antoni, Rudolf, (red.) *Medborgarna, regionen och flernivådemokratin. Skåne 2006*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Sannerstedt, Anders (2010). "Sverigedemokraterna i Skåne" i Johansson, Susanne (red.) *Regional demokrati: om politik och medier i Skåne*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Särilvik, Bo (2002). "Party and Electoral System in Sweden", i Grofman, Bernard & Lijphart, Arend (red.) *Evolution of Electoral and Party Systems in the Nordic Countries*. New York: Agathon, s. 225-269.
- Teorell, Jan & Svensson, Torsten (2007). *Att fråga och att svara: samhällsvetenskaplig metod*. Stockholm: Liber
- van der Brug, Wouter, Meindert Fennema & Jean Tillie (2005). "Why Some Radical Right Populist Parties Fail and others Succeed", *Comparative Political Studies*. Vol. 38, s. 537–573.
- Widfeldt, Anders (2011). "Sweden", *European Journal of Political Research*. vol. 50, s. 1145-1154.

9 Bilaga

Korrelationsmatris

	Parti	Køn	Ålder 18-29	Ålder 65-	Utbildning	Inkomst	Arbetsløshet	Bostadsort	Politikertførtøende	Land Norge	Land Danmark	Brott	Otrygghet
Parti	Pearsons korrelasjon	1	,069	,024	-,119	-,102	,025	-,058	-,187	,138	,023	,019	,031
	Signifikans	,000	,151	,139	,000	,172	,285	,065	,000	,000	,172	,285	,065
	N	3557	3557	3547	3547	3552	3553	3553	3533	3557	3557	3556	3548
Køn	Pearsons korrelasjon	1	-,011	,001	,039	-,071	-,008	,023	-,023	-,022	-,012	-,012	,233
	Signifikans	,000	,460	,965	,007	,000	,577	,116	,121	,138	,386	,434	,000
	N	3557	4621	4402	4806	4231	4614	4615	4555	4621	4621	4617	4609
Ålder 18-29	Pearsons korrelasjon	,052	1	-,239	-,029	-,147	,106	,070	-,010	,023	-,032	,083	,031
	Signifikans	,002	,460	,000	,057	,000	,000	,000	,516	,127	,032	,000	,043
	N	3557	4402	4396	4387	4102	4395	4396	4349	4402	4402	4398	4390
Ålder 65-	Pearsons korrelasjon	,024	-,239	1	-,257	-,308	-,112	-,045	-,020	-,049	,000	-,125	,069
	Signifikans	,151	,965	,000	,000	,000	,003	,003	,183	,001	,987	,000	,000
	N	3557	4402	4402	4387	4102	4395	4396	4349	4402	4402	4398	4390
Utbildning	Pearsons korrelasjon	-,119	-,029	-,257	1	,256	,004	,182	,079	,065	,021	,040	-,090
	Signifikans	,000	,057	,000	,000	,786	,000	,000	,000	,000	,160	,007	,000
	N	3547	4806	4387	4806	4226	4603	4604	4542	4606	4606	4602	4594
Inkomst	Pearsons korrelasjon	-,102	-,147	-,308	,256	1	-,107	,086	,104	-,171	,079	,095	-,130
	Signifikans	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	N	3374	4231	4102	4226	4231	4228	4230	4191	4231	4231	4228	4219
Arbetsløshet	Pearsons korrelasjon	,025	-,008	,106	-,112	,004	-,107	,014	-,050	-,008	,017	,041	-,003
	Signifikans	,139	,577	,000	,000	,786	,000	,326	,001	,566	,251	,006	,846
	N	3552	4614	4395	4395	4803	4228	4614	4548	4614	4614	4610	4602
Bostadsort	Pearsons korrelasjon	-,058	,023	,070	-,045	,182	,066	,014	,025	-,047	,053	,041	,012
	Signifikans	,001	,116	,000	,003	,000	,000	,326	,088	,001	,000	,005	,420
	N	3553	4615	4396	4396	4604	4230	4615	4549	4615	4615	4611	4603
Politikertførtøende	Pearsons korrelasjon	-,187	,023	-,010	-,020	-,079	,104	-,050	,025	1	-,021	-,009	-,061
	Signifikans	,000	,121	,516	,183	,000	,000	,001	,088	,164	,523	,375	,000
	N	3533	4555	4349	4349	4542	4191	4548	4555	4555	4555	4552	4545
Land, Norge	Pearsons korrelasjon	,138	-,022	,023	-,049	,065	-,171	-,008	-,047	1	-,511	-,067	-,036
	Signifikans	,000	,138	,127	,001	,000	,000	,566	,164	,000	,000	,000	,015
	N	3557	4621	4402	4402	4606	4231	4614	4555	4621	4621	4617	4609
Land, Danmark	Pearsons korrelasjon	,023	-,012	-,032	,000	,021	,079	,053	,009	-,511	1	,023	-,018
	Signifikans	,172	,396	,032	,987	,160	,000	,251	,523	,000	,112	,235	,000
	N	3557	4621	4402	4402	4606	4231	4615	4555	4621	4621	4617	4609
Brott	Pearsons korrelasjon	,019	-,012	,093	-,125	,040	,095	,041	-,013	-,067	,023	1	,024
	Signifikans	,265	,434	,000	,000	,007	,000	,005	,375	,000	,112	,108	,000
	N	3556	4617	4398	4398	4802	4228	4610	4552	4617	4617	4617	4605
Otrygghet	Pearsons korrelasjon	,031	,233	,031	,069	-,090	-,130	,012	-,061	-,036	-,018	,024	1
	Signifikans	,065	,000	,043	,000	,000	,000	,420	,000	,015	,235	,108	,000
	N	3548	4609	4390	4594	4219	4602	4603	4545	4609	4609	4605	4609